In English

Jane Goodall Tanösvény

A FOKOZOTTAN VÉDETT KASZPI HARAGOSSIKLÓ VÉDELMÉBEN

“Ha nem teszünk valamit azért, hogy segítsünk ezeken az élőlényeken, azzal csúfot űzünk az igazságosság fogalmából.”

Dr. Jane Goodall

© Michael Neugebauer

Dr. Jane Valery Goodall, angol főemlőskutató és természetvédő, terepen tett megfigyelései alapvetően változtatták meg legközelebbi rokonainkról, az emberféle majmokról (*Hominidae*) alkotott képünket. Munkája nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ma már jól ismerjük azokat a tulajdonságokat, amelyeken a csimpánzokkal közösen osztozunk. Dr. Goodall 26 évnyi kutatómunka után fordult a természetvédelem és az ismeretterjesztés felé. Amellett, hogy az évtizedek során a csimpánzok fő szószólója lett, célul tűzte ki az olyan természetes élőhelyek védelmét is, mint például ez, melyen a Jane Goodall Tanösvény megépült.

Kövesd a nyomukat a Jane Goodall Tanösvényen!

© Fülöp Zita

A Vörös-kővár térségében 2011 óta folyik az MME Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztályának haragossikló-védelmi programja, melyből 2016-ban Dr. Goodall is ízelítőt kapott, amikor elengedte az első két befogott és rádiónyomkövetővel ellátott példányt. Jane és Vali a tudományt szolgálva küldték jeleiket, betekintést engedve rejtőzködő életmódjukba, feltárva előttünk korábban láthatatlan világukat.

A tanösvény létrehozói:

Jane Goodall Intézet

Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztály MME

Duna-Ipoly Nemzeti Park 1997

MME

Kiemelt támogatók:

minden doboz visszajár www.mindendoboz.hu

Budapest II. Kerületi Önkormányzat

Földművelésügyi Minisztérium

Angol fordítás:

1x1 Fordítóiroda

A Budai Tájvédelmi Körzet és a Vörös-kővár

In English

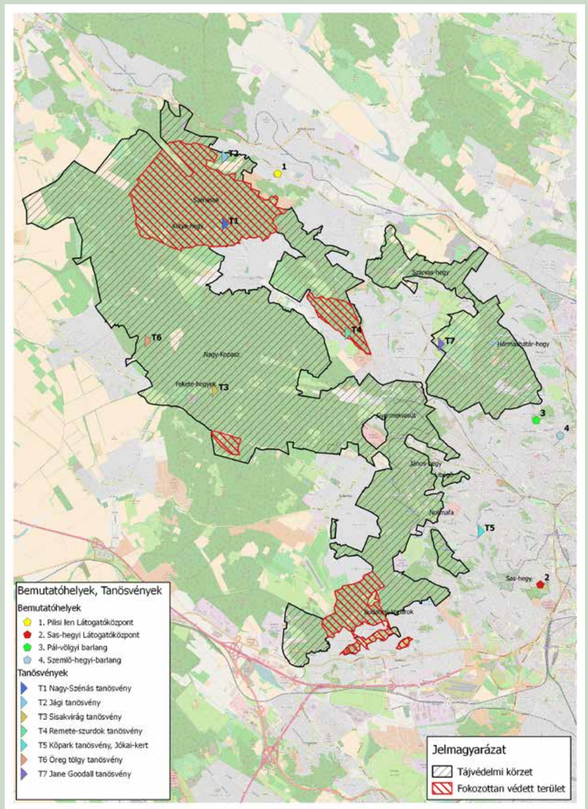

A Jane Goodall tanösvény helyszíne a Vörös-kővár, a Budai-hegység jelentős részét magába foglaló Budai Tájvédelmi Körzet része. A terület az 1978 óta tartó védettségnek köszönhetően nem épült be, megőrizte természetes állapotát. A Tájvédelmi Körzet 2004 óta az Európai Unió közösségi jelentőségű természetvédelmi hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak is a része. A védett terület természetvédelmi kezelését a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság végzi.

Földtani alapok

A Budai-hegység fő tömegét középidőszaki (Triász) dolomit és mészkő adja, de jellemző a fiatalabb Hárshegyi Homokkő jelenléte is, amely itt a Vörös-kővár térségében is a felszínre bukkan.

© Halpern Bálint

Az üledékes kavicsok cementálódása révén jött létre a mintegy 30 millió éves Hárshegyi Homokkő. A kavicsokat főként magmás kvarcit és metamorf palás kvarcit alkotja, de található köztük egy-egy fekete grafitpala-kavics is.

© Halász Antal

A sekély talajú homokkövön száraz, sztyeppi-szubmediterrán jellegű növényzet alakult ki, számos különleges növény- és állatfajnak adva életteret.

Ember és táj

A Hárshegyi Homokkövet a Budai-hegység számos pontján bányászták, elsősorban burkolókőnek használták a budai villák falán és kerítéseinél. A tanösvény átvezet a felhagyott bánya területén, amelyről fejtésmaradványok, meddőhalmok és kőtörmelékmezők árulkodnak.

A Pesthidegkúti-medence a magyar vitorlázórepülés és modellezés egyik bölcsője. Ma leginkább siklóernyősök használják a területet.

© fortepan.hu

Pesthidegkút, repülő-modellezők a Vörös-kővár tetején, 1969.

© fortepan.hu

A repülőtér füves részeit évtizedekig juhok legelték alacsonyra.

© Babocsay Gergely

A felhagyott bánya-meddőt idővel visszahódította a természet. Az egymásra hányt kövek kitűnő menedéket nyújtanak a hüllőknek, köztük a ritka kaszpi haragossiklónak is.

A tanösvény létrehozói:

Jane Goodall Intézet

Kiemelt támogató:

Pál Attila (Európa Universitas Kft)

europa universitas

Különleges ökológiai hálózat

In English

Mint minden ökológiai rendszerben, az élőlények a Vörös-kővár környékén is ezer szállal kapcsolódnak egymáshoz. A növények termelik meg az élő anyagot. Őket növényevők eszik, amelyeket ragadozók ejtenek zsákmányul. Sokszor maguk a ragadozók is zsákmányként végzik.

© Halpern Bálint

Az egykor juhokkal legeltetett, ma többnyire kaszált füves lejtőkön gazdag sztyeppi növényzet nő.

© Halpern Bálint

Igencsak ritka rágcsálónk, az ürge (*Spermophilus citellus*) egyik legnagyobb hazai populációja buzgó fogyasztója az itt termő füveknek.

© Halász Antal

A bokorerdők felnyíló részein, az erősen kisavanyodó, tápanyagszegény talajokon savanyúságjelző növények találhatók. Ilyen az enyves szegfű (*Viscaria vulgaris*).

© Halpern Bálint

A galagonyalepke (*Aporia crataegi*) hernyója a galagonyán, a kökényen és a rózsán fejlődik. A kifejlett lepkét nyár elején láthatjuk.

© Tankó Károlyné

A smaragdzöld sáskák (*Euthystira brachyptera*) is fontos elsődleges fogyasztói a gyepnek. Őket apró ragadozók, pl. gyíkok és madarak zsákmányolják.

© Csonka Péter

A cserjés területek rovarjait és apró gerinceseit fogja meg a tövisszúró gébics (*Lanius collurio*). Gyakran látni zsákmányait a bokrok hosszú töviseire tűzve.

© Babocsay Gergely

Az itt gyakori zöld gyík (*Lacerta viridis*) rovarokat eszik, de a haragossikló, a rézsikló és számos emlős és madár is zsákmányul ejti.

© Bagyura János

A kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) az egyik legrátermettebb pusztítója a haragossiklóknak.

© Halpern Bálint

A nagyra növő kaszpi haragossikló (*Dolichophis caspius*) az egyik legjelentősebb ragadozó a Vörös-kőváron.

© Babocsay Gergely

A rejtőzködő rézsikló (*Coronella austriaca*) gyíkokat eszik, de könnyen végezheti a mohó haragossikló gyomrában.

Az ürge fontos tápláléka a kifejlett haragossiklóknak és ragadozómadaraknak.

Ennek a bonyolult ökológiai hálózatnak további sok ezer tagja van. Többségük olyan élőlény, amely a Kárpát-medence egykori sztyeppi élővilágát jellemezte, de ma már kiveszőben van hazánkból.

A tanösvény létrehozói:

Jane Goodall Intézet

Kiemelt támogatók:

Paksi Attila és Heim Anita
Stephenson-Ihász család

Gábriel Róbert és Gábrielné Wilhelm Márta
Kádár család

Ritka és különleges élőlények a Vörös-kőváron

A Vörös-kővár savanyú homokkővel, kvarckavicsokkal borított, rendkívül száraz termőhelyei különleges élőhelyeket, ritka fajokat rejtenek. A budai térségben szokatlannak számító szilikát sziklagyep és sziklás erdőszegély-élőhelyek váltakoznak sztyepprétekkel, cserjésekkel és facsoportokkal.

A felnyíló, sziklás-kőtörmelékes felszíneken, tápanyagszegény talajon savanyúságjelző virágos növények élnek, jelentős mennyiségű mohával és zuzmóval.

© Halász Antal

A szilikát sziklagyep a cseh tyúktaréj (*Gagea bohemica*) otthona. Ez a március első felében virító hagymás növény Közép-Európában honos. Hazánkban alig tucatnyi lelőhelye van. Budapest térségében 100-200-ra tehető a virágzó tövek száma.

© Halász Antal

Vajszínű atracél (*Anchusa ochroleuca*). Ez a fehéres virágú, érdes-szőrös növény a Fekete-tenger mellékétől az Alpok lábáig honos. Egyetlen ismert hazai állománya itt, a Vörös-kőváron él.

A Vörös-kővár füves lejtőin tavasztól őszig kerülhet szemünk elé a kis tűzlepke (*Lyceana thersamon*).

© Csáky Péter

© Rahmé Nikola

A dél- és közép-európai elterjedésű ékfoltos ugrópók (*Phyleus chrysops*) a meleg, sziklás élőhelyek apró termetű ragadozója.

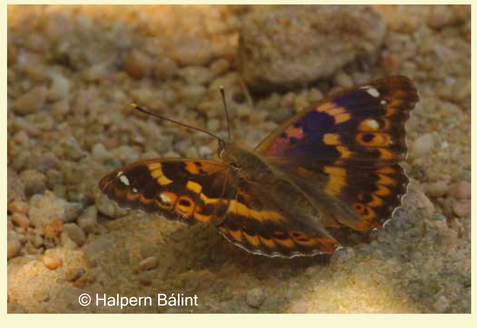
© Halpern Bálint

Az üdébb helyeken nyír- és nyárcsoportok találhatók, melyek ritka védett lepkéje a kis színjátszólepke (*Apatura ilia*).

Nevével ellentétben nem a lepkék, hanem a recés-szárnyúak rendjébe tartozik ez a szépséges ragadozó rovar, a keleti rablópille (*Libelloides macaronius*). Nyár derekán repül a bokorerdők tisztásain, cserjés lejtőkön.

© Csáky Péter

© Rahmé Nikola

Az apró pannongyík (*Ablepharus kitaibelii fitzingeri*) viszonylag ritkán kerül szem elé a dús gyepen.

Az erdei siklót (*Zamenis longissimus*) gyakran tévesztik össze a haragossiklóval. Sárga halántéka és torka azonban megkülönbözteti tőle.

© Babocsay Gergely

A tanösvény létrehozói:

Jane Goodall Intézet

Kiemelt támogatók:

Gerber-Csóti Bence
Thurzó György
Baji-Gál család

In English

In English

A kaszpi haragossikló

Dolichophis caspius (Gmelin, 1789)

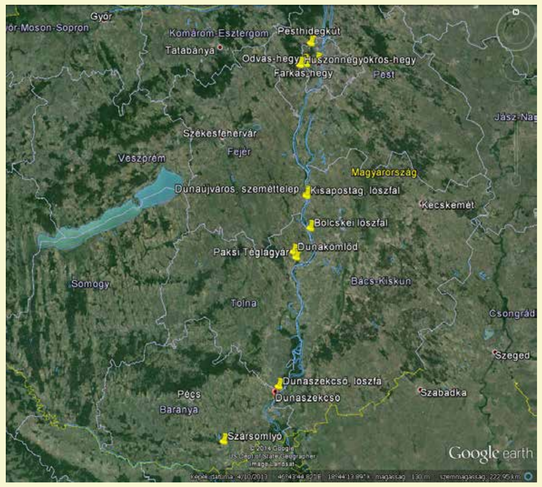

Magyarországon a haragossikló a kihalás szélén áll, csak néhány helyen fordul elő. Sajnos, ezek az élőhelyek is nagyrészt tönkrementek, és többségük már csak néhány egyednek ad otthont..

A kaszpi haragossikló Délkelet-Európában elterjedt kígyó. Eurázsiában számos rokona él. Mindegyikük nappal aktív, és hasonlóan harcos temperamentumú.

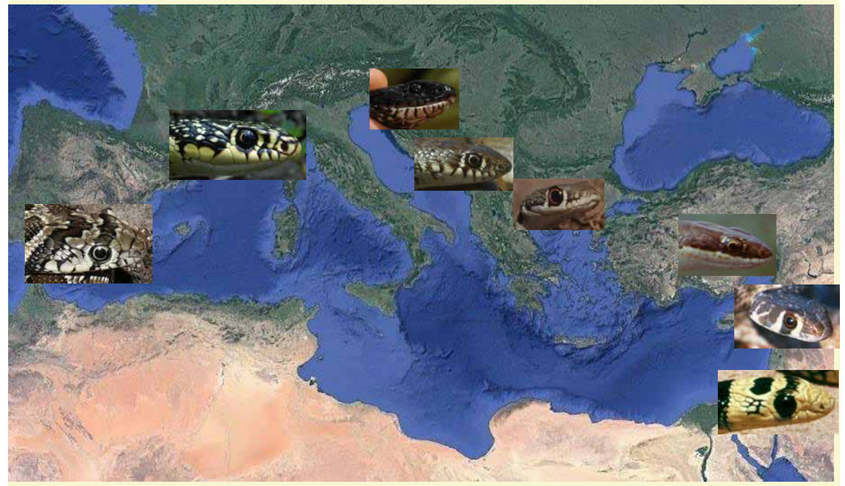

Számos „haragos” rokona van Eurázsiában (óramutató járásának megfelelően): patkós, olajzöld, fekete, balkáni, karcsú, nyakörvös, nyerges és gyűrűs haragossikló.

Nevét a haragossikló temperamentumáról kapta. Ha bajba kerül, gorombán harap. Mérge azonban nincs, harapása kellemetlen, de emberre veszélytelen.

Portyái során a sűrű gyepben közlekedik, de felmászik a bokrokra és fákra is, ahol madárfészkek után kutat.

A haragossikló zsákmányai

A tanösvény létrehozói:

Jane Goodall Intézet

Kiemelt támogatók:

Mészáros Bálint és Zergi Nóra
Regőczi Ambrus és Bálint
2SE Siklóernyős Klub

Itt olvashatsz többet a haragossiklóról:

A kaszpi haragossikló védelme

In English

Mi veszélyezteti a haragossiklót?

- Élőhelyeinek eltűnése
- Gázolás autóval, kerékpárral
- Illegális begyűjtésük
- Természetes ragadozóikon kívül a kutyák és macskák is elpusztíthatják őket

© Halpern Bálint

Ezen a siklón feltételezhetően kerékpár ment át, és emiatt sérült meg a gerince. Búvóhelyének kijárata az ösvényre nyílt.

A tanösvényen ne kerékpározz!

Ne vidd el őket!

Vezesd pórázon a kutyád!

Ne gyújts tüzet!

Hogyan védjük a haragossiklókat?

© Pap Gábor

A kígyók tartózkodási helyét antenna segítségével mértük be. Ebből megtudhattuk, hol tartózkodnak, mekkora a vadászterületük, és mik a legfontosabb elemei az élőhelyüknek. 2016-ban összesen 5 siklóba került rádióadó, amelyet fél év után eltávolítottunk belőlük.

Állományfelmérés

© Babocsay Gergely

Az egyedeket portréképek segítségével próbáljuk azonosítani pikkelyeik egyedi eltérései alapján, így megtudhatjuk, mennyien vannak.

Rendszeres járőrözés

A Nemzeti Park természetvédelmi őrei és az MME KHVSZ önkéntesei rendszeresen járőröznek, és figyelik az illegális gyűjtőket.

Élőhelykezelés

A fás szárú növények közül a rezgő nyár az, amely a leggyorsabban takarja be a nyílt, füves-köves helyeket a Vörös-kőváron. Visszaszorítása fontos feladat. Az MME KHVSZ önkéntesei a levágott nyárakat halmozzák fel.

© Tirpák Gábor

A tanösvény létrehozói:

Jane Goodall Intézet

Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakcsoport MME

Duna-Ipoly Nemzeti Park 1997

MME

Médiatámogatók:

greenfo.hu zöld iránytű a neten

természetjáró magazin turista www.turistamagazin.hu

Grafika:

Bodogán Tímea